

PARAYANAVAGGA

DE WEG NAAR DE ANDERE OEVER

Guy Eugène DUBOIS is eveneens de auteur van:

ATTHAKAVAGGA—De Vrede van de Boeddha

VIPASSANA BHAVANA—Inzichtmeditatie

SATTA-VISUDDHI—De Zeven Zuiveringen

DHAMMA—Overdenkingen bij een Ultieme Werkelijkheid

DHAMMAPADA—Het Pad van Waarheid

KHAGGAVISANA-SUTTA

WOORDEN VAN WIJSHEID—De Dhammapada Zonder Exegese

ITIVUTTAKA—Zo is het Gezegd

KHUDDAKAPATHA—Korte Passages

YATRA NAAR MAJJHIMADESA—Een Pelgrimsreis naar het Middenland

PARAYANAVAGGA

DE WEG NAAR DE ANDERE OEVER

Guy Eugène DUBOIS

*'Sabbadanam Dhammadanam jinati—
De gift van Dhamma is de grootste gift'
(Dhammapada, Gatha #354).*

Overeenkomstig deze uitspraak van de *Bhagavat* lijkt het vermarkten van Boeddha's wijsheid mij *onheus* en *infaam*.

Op dit boek rust derhalve géén *copyright*. Wars van *é*lk economisch motief mag het bijgevolg gereproduceerd en verspreid worden op *á*lle mogelijke dragers (electronisch, mechanisch, fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze) *z*ónder mijn toestemming.

D/2019/Guy Eugène Dubois, uitgever
Koninklijke Prinslaan 3/101 - 8670 Koksijde (Belgium)
gdubois.dhammabooks@gmail.com

Coverfoto: Otmar Kuespert, *Ganga, Varanasi, India*
Vormgeving, Prepress & Design: GD
Gezet in Helvetica Neue & Times New Roman
Papier: Biotop crème FSC
Druk- en bindwerk: Brave New Books, Nederland

ISBN: 9789402191141

*Opgedragen aan Paul Van hooydonck, mijn spirituele vriend,
mijn kalyanamitta.*

• *Zonder bezit.
Zonder begeerte.
Dát is het weergaloze eiland
—Er is geen ánder.
Ik zeg u: dit is nibbana !—
De vernietiging van aftakeling en van vergaan.*

*Weet dit:
Zij die opmerkzaam zijn,
Die zich, door [hun inzicht in] de Dhamma,
Volledig bevrijden in dit leven,
Zij komen niet in Mara's macht;
Zij worden niet geknecht door Mara ! •*

Parayanavagga, Gathas #119-120

INHOUD

INLEIDING	11
SITUERING VAN DE PARAYANAVAGGA	17
SECTIES VAN DE PARAYANAVAGGA	23
DE VRAGEN VAN DE BRAHMANEN	25
DE PARAYANAVAGGA-SUTTA	35
DEEL I — PROLOOG	35
INLEIDENDE VERZEN	37
DEEL II — DE VRAGEN	53
1. DE VRAGEN VAN AJITA	55
2. DE VRAGEN VAN TISSA METTEYYA	59
3. DE VRAGEN VAN PUNNAKA	61
4. DE VRAGEN VAN METTAGU	65
5. DE VRAGEN VAN DHOTAKA	71
6. DE VRAGEN VAN UPASIVA	75
7. DE VRAGEN VAN NANDA	79
8. DE VRAGEN VAN HEMAKA	85
9. DE VRAGEN VAN TODEYYA	87
10. DE VRAGEN VAN KAPPA	89
11. DE VRAGEN VAN JATUKANNI	91
12. DE VRAGEN VAN BHADRAVUDHA	93
13. DE VRAGEN VAN UDAYA	95
14. DE VRAGEN VAN POSALA	99
15. DE VRAGEN VAN MOGHARAJA	101
16. DE VRAGEN VAN PINGIYA	103
DEEL III — EPILOOG	105
VERZEN ALS LOFBETUIGING	107
VERZEN OVER HET RECITAL	111
BIBLIOGRAFIE	119
VOETNOTEN	125

INLEIDING

De *Parayanavagga*, de *Atthakavagga*, evenals de *Khaggavisana-Sutta*, vormen drie kleine verzamelingen van *suttas* uit de *Pali*-canon van het *Theravada*-boeddhisme.

Deze collecties worden beschouwd als behorend tot de vroegst gekende boeddhistische literatuur. De *Parayanavagga* en de *Atthakavagga* zijn, van de drie bovengenoemde, ontegensprekelijk de oudste,^{1 2} terwijl het daarenboven vaststaat dat de *Parayanavagga* jonger is (en bijgevolg dichter aanleunt bij de doctrine) dan de *Atthakavagga*.³

Bovenstaande conclusie blijkt in de eerste plaats uit de compositie van de verzen en uit diverse taalelementen.⁴ Verder uit de denkbelden en opinies die in deze *suttas* naar voor gebracht worden. Maar evenzeer uit het feit dat zowel de *Atthakavagga* als de *Parayanavagga* vermeld worden in de vroegste Commentaren⁵ op de *Pali*-canon.

Deze *suttas* dateren van de tijd *voordat* de *Sangha*, de monastieke orde, zich het legaat van de Boeddha manifest toe-eigende en zijn leerstellingen kordaat en rationeel uniformeerde tot een gestroomlijnde filosofie en *dito* religie. Het omvat de periode *voordat* de *Dhamma* geïntoxiceerd werd door allerlei sektarische modificaties.

De opvattingen in deze pre-boeddhistische *suttas* wijken in niet geringe mate af van hetgeen later in de gecodificeerde doctrine opgeld maakte.⁶

In deze *suttas* vinden we dus de denkbelden van de oorspronkelijke 'spirituele zoeker'. Zij bevatten de *authentieke* zienswijzen van de man die later algemeen beschouwd werd als de grondlegger van wat we momenteel gemeenzaam 'boeddhisme' noemen.

Nogmaals, opdat er niet de minste onduidelijkheid over zou ontstaan: hetgeen in de *gathas*⁷ van deze *suttas* geponeerd wordt, is dus *niet* de doorwrochte doctrine, die in de kloosters van de *Sangha* werd klaargestoomd voor verspreiding onder de populaties die het Indische subcontinent bevolkten, maar *wél* de visie van de zelf-gerealiseerde *Sambuddha*⁸ in de Gangesvallei bijna drie millennia geleden.

In *élke* benadering van de *Dhamma*, blijft het voor de *yogi* een uitstekend uitgangspunt om er zich permanent bewust van te blijven dat de Boeddha *nooit* een persoon, *noch* een instelling als normerende autoriteit heeft aangewezen.

Énkel zijn Leer—de *Dhamma*—was de toetssteen. Uitsluitend wie de Leer ziet, ziet de Boeddha.

Hierdoor moet *álles* wat [een lid van] de *Sangha* hem wil bijbrengen, door *élke yogi* persoonlijk onderzocht worden. Zoals ook de *Dhamma* zelf door *élke beoefenaar* diepgaand op *ál* haar merites moet getoetst worden.

De *yogi* doet dit door de Leer uit de *suttas* forensisch te toetsen aan zijn eigen ervaring. *Dhammavicaya*⁹ is niet voor niets één van de zeven factoren van verlichting (*P. satta sambojjhanga*).

De *buddhasana*¹⁰ wordt *niet* verworven door geloof. *Wél* door grondig persoonlijk onderzoek en experimenteren. *Trial & error*.

De *Kalama-Sutta*:¹¹

'Laat je niet leiden door geruchten, niet door horen zeggen, niet door traditie, niet door geschriften, niet door logische redeneringen, niet door logische gevolgtrekkingen, niet door het overwegen van redenen, niet door het—na overpeinzen—aanvaarden van een zienswijze, niet door waarschijnlijkheid, niet door de gedachte "deze monnik is mijn leraar."

Kalamas, als jullie zelf weten dat: "deze dingen heilzaam zijn; deze dingen onberispelijk zijn; deze dingen geprezen worden door de wijzen; wanneer men deze dingen aanvaardt en uitvoert, het tot welzijn en geluk leidt": dan moeten jullie, Kalamas, die dingen aanvaarden en ernaar leven.'

Slechts door forensisch Vrij Onderzoek kán en mág een *yogi* zich een waardig erfgenaam van de *Bhagavat* noemen. Een *Buddha-to-be*.

De verzen van de *Parayanavagga* tonen de *yogi* een beoefening in zijn meest strikte en 'natuurlijke' vorm: koester géén enkele verwachting; hou emotioneel en ruimtelijk afstand tot anderen; zonder je af; wees opmerkzaam, d.i. wees aandachtig en verzamel zomin mogelijk dingen om je heen.

In ieder geval: deze *suttas* bieden een unieke kijk op de denkwereld van *Siddhattha Gotama*, de man die—nà zijn Zelfrealisatie—de Boeddha genoemd werd.

Dichter kan men niet bij de man komen. Deze verzen tonen wat de Boeddha *wèrkelijk* leerde: de weg naar een ondogmatische en niet-sectaire *Zelfrealisatie*.

Hoewel de denkbeelden op het eerste zicht soms controversieel overkomen, werken ze, bij nader toezien, uitermate verhelderend: ze stimuleren tot nadenken en vormen op deze manier een rabiate bescherming tegen de gevaren van blind geloof. Hetgeen ook steeds de bedoeling geweest is van de Boeddha.

De *Parayanavagga* die hier voor u ligt, is (bij mijn weten) de eerste vertaling in het Nederlands. Méér: deze vertaling heeft als *oerbron* de *Pali*-tekst van de canon. U hoort hier bijgevolg de woorden van de Boeddha *rechtstreeks*, zónder middelaars, zónder hun drijfveren, zónder indirecte vertalingen. De *genesis* zónder pollutie.

Straight from the horse's mouth.

Dit is des te belangrijker omdat deze vroeg-boeddhistische *suttas* handelen over *parayana*. *Parayana*¹² staat voor het hoogste doel. Het te bereiken 'streven'. De finale intentie. Het ideaal. Het oogmerk. *Anuttara*.¹³

Een steeds weerkerende metafoor in de *Pali*-canon is de vloed, de vloedgolf, de stroom, waardoor het bestaan omschreven wordt.

Het is de woeste, onbeheersbare stroom van geboorte, van ouderdom (aftakeling) en dood; van verdriet en weeklacht; van lijden en ellende. Van ontstaan, verval en vergaan. De eeuwige cyclus van onwetendheid, verlangen en afkeer. *Samsara*.

Het 'doel' van de beoefening van *Dhamma* is om een overtocht te vinden *voorbij* deze stroom. *Voorbij* dit vergankelijke (*P. anicca*), *voorbij* dit onbevredigende (*P. dukkha*), *voorbij* dit zelfloze (*P. anatta*).

Het is de queeste naar de veilige schuilplaats van *de Andere Oever*¹⁴—naar dat weergaloze *eiland*, dat énkél in zichzelf te vinden is.

Dit weergaloze *eiland* verwerven, deze *Andere Oever* bereiken, staat synoniem voor *Zelfrealisatie*. De Boeddha noemde het *nibbana*.

De *Parayanavagga* behandelt zestien vragen en subvragen die door zestien verschillende ‘brahmanen’ aan de Boeddha gesteld werden terwijl hij tijdelijk verbleef in het paradijselijke ¹⁵ *Pasana-ka*-heiligdom in het toenmalige *Magadha*-rijk.¹⁶

De Boeddha beantwoordde elke vraag afzonderlijk aan de vraagsteller.

In de *Parayanavagga* wordt duidelijk gesteld dat de *yogi* die de betekenis van elke vraag *begrijpt* en het desbetreffende antwoord in zichzelf *realiseert* én verder zijn leven leidt in overeenstemming met de *Dhamma*,¹⁷ de *Andere Oever* bereikt.

Wat de vertaling zelf betreft, geef ik *infra* nog enkele summiere aanmerkingen:

De door mij gebruikte *Pali*-basistekst, is de integrale tekst zoals hij door de *Sixth Buddhist Council* (*Chattha Sangayana*, Yangon, Birma, 1954-1956) werd geauthenticeerd.

Ik heb de originele tekst van de *gathas*—met abstractie van de diakritische tekens, die n.m.m. in de optiek van *dít* werk geen enkele meerwaarde bieden—afgedrukt vóór de vertaling van elk vers, zodat de geïnteresseerde lezer de translatie vanuit elk mogelijk perspectief kan toetsen en beoordelen.

Voor de vertaling zelf, heb ik uitvoerig gebruik gemaakt van de *Pali Text Society's (PTS) Pali-English Dictionary*, het standaardwerk van Thomas William Rhys Davids & William Stede. En dit zowel in de gedrukte versie van Munshiram Manoharlal Publishers (P), Ltd, New Delhi, (India) als in de digitale publicatie van de *Digital South Asia Library* van de University of Chicago.

Verder was de *Buddhist Dictionary—Manual of Buddhist Terms and Doctrines* van Nyanatiloka en uitgegeven door de *Buddhist Publication Society (BPS)* een méér dan uitstekende gids.

De meer recente *Concise Pali-English Dictionary* van *Buddhadatta Mahathera* was voor bepaalde opzoeken probaat en erg nuttig.

Verder was het *Buddhism Portal*—meer bepaald de *Buddhism Glossary*—van de *Wisdom Library* een bonafide, veilige *shelter* én een druk bezochte aanmeerpaal.

Oude *Pali*-verzen in een begrijpelijke taal overbrengen blijft voor elke vertaler een uitdaging. Immers: hedendaagse leesbaarheid enerzijds en trouw aan de letterlijke tekst anderzijds stellen zich niet zelden op als astrante tegenpolen.

Hieruit volgt dat het, voor de lezer, uiterst belangrijk is om het uitgangspunt van de vertaler te kennen, d.i. wat zijn de motieven die de vertaler hebben aangezet om de translatie te doen.

Zoals de beoefening van de leer (*P. patipatti*) voorrang moet krijgen op de intellectuele kennis (*P. pariyatti*) ervan,¹⁸ zo ook geef ik de voorkeur aan een transparante en verstaanbare omschrijving boven een raadselachtige, diffuse, hermetische, maar letterlijke omzetting van deze eeuwenoude teksten.

Concreet: ik heb steeds de voorkeur gegeven aan de *inhoud* van de teksten boven de *vorm*.

Mijn belangstelling ging en gaat in de eerste plaats uit naar de *wijsheid* en het *inzicht* die in deze *gathas* schuilgaan. Deze wijsheid heb ik gepoogd te duiden in het hoofdstuk ‘De Vragen van de Brahmanen’.

De literaire hoogstandjes, de metaforen en het *metrum* van de *Parayanavagga* laat ik, *con brio animo*, over aan de bekwame kunde en het competente meesterschap van de desbetreffende filologen.¹⁹

Belangrijker dan de vertaling *an sich* is, voor mij althans, dat de kwintessens van deze oude *gathas* verstaan wordt.

Zoals *supra* reeds aangehaald is dit des te fundamenteler bij de vertaling van de *Parayanavagga*—een boek met *gathas* waarin de *essentie* [van de beoefening] van de *Dhamma* volop tot uitdrukking komt.

Om allerlei misvattingen te vermijden heb ik daarom bij de meeste begrippen het corresponderende *Pali*-woord *cursief* bijgevoegd. In

specifieke gevallen tenslotte heb ik in een voetnoot, achteraan elke sectie, enige verduidelijking gegeven.

Maar hier stopt mijn 'aanwijzen'.

Ik onthou me *bewust* van uitgebreide, begeleidende commentaar: de *suttas* van de *Parayanavagga* omschrijven een *noumenale* werkelijkheid die uitermate *subtiel* is—een *ijle* hoogte, die door de gevorderde *yogi* experiëntieel *ervaren* wordt. Maar die, door zijn cryptische omschrijvingen, voor de onwetende *putthujana* ²⁰ heel onwezenlijk kan overkomen.

De *Parayanavagga* 'omschrijft' immers een realiteit die niet de zijne is. En—brutaal gezegd—voor hem, in zijn 'onwetende' toestand ook volkomen onbereikbaar is.

De *gathas* van de *Parayanavagga* portretteren een werkelijkheid waar woorden haperen en concepten kantelen. Waarin het pad van de *yogi*, die tot realisatie komt, ontraceerbaar wordt '*als de vlucht van vogels in de lucht*'.²¹

Deze immanente staat van *leegte* (*P. sunnata*) en *bevrijding* (*P. vimutti*)—onze oorspronkelijke natuur—wordt door de *Bhagavat* in de *Parayanavagga* als volgt omschreven:²²

• *Attham gatassa na pamanam-atthi,
yena nam vajju 'am tassa n'atthi,
sabbesu dhammesu samuhatesu,
samuhata vadapatha pi sabbe" ti.'*

*'Wie tot rust gekomen is, kan niet meer 'gemeten' worden.
Hij bezit niets meer dat kan 'benoemd' worden.
Wanneer alle verschijnselen volledig
Tot rust gebracht zijn, eindigt het pad van woorden !'* •

Guy Eugène Dubois
Calpe, 25 maart 2019

SITUERING VAN DE PARAYANAVAGGA

De *Pali*-canon bevat de oudste *geschreven* boeddhistische teksten. De eerste geschreven versie van de canon dateert van het jaar 29 vóór GTR.²³ De mondeling doorgegeven versie is aanzienlijk ouder, namelijk van de 5de eeuw vóór GTR. De *Pali*-canon vormt de officiële tekst van het *Theravada*—de School van de Ouderen, de traditionele stroming die de oorspronkelijke leer en conventies van de Boeddha navolgt.

De *Pali*-canon is de oerbron waaruit alle kennis van de *Dhamma*—de leer van de Boeddha—uiteindelijk voortgekomen is.

Canonieke geschriften zijn oude teksten, waarin de basale leerstellingen van een levensopvatting of religie zijn opgetekend. Zulke teksten worden meestal door een concilie vastgelegd. Dit is ook hier het geval. Het eerste boeddhistische concilie (483 vóór GTR) werd gehouden tijdens het eerste regenseizoen (*P. vassa*) na het *parinibbana*²⁴ van de Boeddha.²⁵

In het boeddhisme is er geen sprake van één enkele canon. Alle grote boeddhistische stromingen bezitten *élk* hun eigen canon,²⁶ maar geen enkele van deze latere ‘canons’ is denkbaar zónder de *Pali*-canon. De divergerende canons bezitten heel wat overlappingen met elkaar. En ze spreken elkaar nooit tegen op fundamentele en cruciale punten.

Maar dit maakt niet het voorwerp uit van dit boek.

De *Pali*-canon vormt een heterogene cocktail van proza en poëzie (*Sutta-pitaka*); van monastieke rigueur (*Vinnaya-pitaka*) en van analytische overdenkingen van de mentale en fysische processen die het menselijk bestaan beheersen (*Abhidhamma-pitaka*). Voor de verdere indeling verwijs ik naar de ‘Drie Manden’ (*P. tipitaka*), verder in dit hoofdstuk.

Het is een volumineuze verzameling teksten die tot stand kwam over een periode van honderden jaren. Dit is het werk geweest van generaties *bhikkhus*, die met enorme ernst en plichtbewustheid, ernaar gestreefd hebben om het woord van de Boeddha (zoals zijzelf het met hun volledig menselijk vernuft *én* hun intrinsieke beperkingen verstonden) zo nauwkeurig mogelijk weer te geven.

Het hoogtepunt van dit streven is de *Visuddhimagga*, het indrukwekkende, doctrinaire *magnum opus* van het *Theravada*-boeddhisme.

De *Visuddhimagga* werd in de 5de eeuw GTR door *Buddhaghosa*²⁷ opgetekend en beschrijft extensief en uiterst gesystematiseerd de theoretische en praktische leerstellingen van de Boeddha, zoals ze verstaan werden door de *arahants* van het *Mahavihara*-klooster van *Anuradhapura* (Sri Lanka).

Het is duidelijk dat de *Visuddhimagga* een compleet uitgewerkte en coherente levensbeschouwing is. Dit kán gewoon *niet* het levenswerk zijn van één persoon. Het is dan ook best om dit werk te beschouwen als de uiteindelijke neerslag van de noeste Sisyphusarbeid van vele generaties toegewijde *Theravada*-monniken.

Zonder twijfel kan gesteld worden dat de *Pali*-canon de *verwoording* vormt van de leerstellingen van de Boeddha, maar *apert* verklaren dat de canon volkomen (als *copie conforme*) met de *Dhamma* geïdentificeerd kan worden is een paar bruggen te ver.

Dit blijkt gewoonweg uit het feit dat er in de teksten steeds *meerdere* interpretaties mogelijk zijn. Waar niets mis mee is, *zolang* de *yogi* de teksten met een open geest leest en beschouwt.

Een *experiëntiele ervaring* valt tenslotte niet in woorden en concepten te vangen. Zodat de *Pali*-canon slechts een *interpretatie* blijft van de *Dhamma*.

De *Dhamma* *zélf* kan *uitsluitend* gekend én beleefd worden door het ontsluiten van de *eigen* boeddhanatuur.²⁸ Op de keper beschouwd kan de *Dhamma* louter intuïtief begrepen worden door iedere *yogi zélf*. Op deze intens individuele manier maakt hij een eiland van zichzelf—*'a place where opening to uncertainty and doubt can lead him to a refuge of truth'*.²⁹ Zo wordt hij zijn eigen autoriteit. Zo is hij niet langer van anderen afhankelijk. Zo realiseert hij zichzelf. Wordt hij Boeddha.

De *Pali*-canon dankt zijn naam aan de taal waarin hij geschreven is. Het *Pali* is een oud-Indische spreektaal, die behoort tot de groep van de Indo-europese talen. Het *Pali* is nauw verwant aan het *Sanskriet*.³⁰